

“ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך”

תכלית מאה ברכות להמשיך מהקב"ה ק' אורות להחיות קומת אדם שנתמעטה עד מאה אמה

גימטריא מאה". ובאמת רמז זה כבר מפורש ברש"י (סנהדרין ק. ד"ה קוממיות), על מה שאמרו בגמרא (שם) שקומת אדם הראשון היתה מאה אמה, ועל זה פירש רש"י: "כדאמרינן בחגיגה שמיעטו הקב"ה והעמידו על מאה אמה, שנאמר ותשת עלי כפך, כף בגימטריא הכי הוי".

וכתב הרמ"ה בפירושו על הגמרא (סנהדרין לח:): כי מה שאמרו: "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה", אינו פשוטו כמשמעו, אלא על דרך שכתוב (דברים א-כח): "ערים גדולות ובצורות בשמים". ופירש רש"י: "דברו הכתובים לשון הבאי". אך לפי זה צריך ביאור להבין דברי חכמים וחידותם שאמרו: "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע". זאת ועוד מהו ביאור הענין שמיעט הקב"ה קומתו של אדם הראשון והעמידו דוקא על מאה אמה.

ונראה ללמוד הביאור על כך ממשנתו הטהורה של ה"אור המאיר" להרה"ק רבי זאב וואלף מז'יטומיר זי"ע (שיר השירים ד"ה יונתי בחגי הסלע) כפי שהביא בשם מורו ורבו המגיד הקדוש הרבי ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע, בלשון קדשו:

“והנה בתחילה עלה ברצונו הקדוש לגלות אלקותו באמצעות קומת אדם הראשון, וכמו שזכרנו במקום אחר בשם המגיד זללה"ה, אדם הראשון גבוה מארץ עד לרקיע, וביאר, להיותו כל כך בהזדככות ובהירות, כוחו יפה לחבר שמימיות עם ארציות, לעשות הכל בהתקשרות ובהתלהבות אל יתברך, וכיון שחטא נתמעטה קומתו, והכוונה ולא יכול הקב"ה לגלות התפשטות אלקותו באמצעות קומת אדם הראשון”.

“וכל מעשיך יהיו לשם שמים”

כאשר נתבונן בדבריו הקדושים נשכיל להבין כוונתו, כי מה שאמרו חכמינו ז"ל: "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה", נתכוונו לומר כי לפני שחטא אדם הראשון היה גופו כל כך קדוש בלי

“נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על - הוקם ע"ל בגימטריא מאה כנגד מאה ברכות, שבכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים, בא דוד ותיקן למאה ברכות, ועתה ישראל מה ה' אלקיך, קרי ביה מאה אלו מאה ברכות, כיון שתיקנום נעצרה המגפה”.

ענין זה מובא קצת ביתר הרחבה ב"טור" (או"ח סימן מו): "דוד המלך עליו השלום תיקן מאה ברכות, דכתיב הוקם על - ע"ל בגימטריא מאה הוו, כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה, עד שחקר והבין ברוח הקודש ותיקן להם לישראל מאה ברכות, ועל כן תיקנו חכמים ז"ל אלו הברכות על סדר העולם והנהגתו, להשלים מאה ברכות בכל יום”.

אדם הראשון לפני החטא היה מן הארץ עד השמים

פתח דברינו יאיר לבאר הענין שתיקנו לברך מאה ברכות בכל יום על פי מאמר חכמינו ז"ל בגמרא (סנהדרין לח:): "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה, שנאמר (דברים ד-לב) למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ולמקצה השמים עד קצה השמים, [רש"י]: "כלומר עומד בארץ וראשו מגיע השמימה”]. כיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעטו, שנאמר (תהלים קלט-ה) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך”.

מאמר זה נשנה גם כן בגמרא (חגיגה יב.) ופירש רש"י (שם): "אחור וקדם צרתני, שתי פעמים יצרתני, תחלה גבוה ולבסוף שפל”. וגירסת העין יעקב שם היא: "וכיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו והעמידו על מאה אמה”. ומקור הדבר במדרש (ילקוט שמעוני פרשת ואתחנן רמז תתכז ד"ה כי שאל נא). וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת בראשית נג:): "בהיא שעתא אתגרע זקיפו וקומה דאדם מאה אמיין וכדין אתעביד פרודא”.

וכתב על זה המהרש"א בחידושי אגדות (חגיגה שם): "ויש רמז בזה, ותשת עלי כפך, כף

בפרשתנו פרשת עקב (דברים י-ב): "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך”. מכאן דרשו חכמינו ז"ל שצריך לברך מאה ברכות בכל יום כמו ששינו בגמרא (מנחות מג:):

“תניא היה רבי מאיר אומר, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך”. ופירש רש"י: "מה ה' אלקיך, קרי ביה מאה”. ובתוספות (ד"ה שואל) ביארו דברי רש"י שהוא על דרך אל תקרי: "ובקונטרס פירש אל תקרי מה אלא מאה, כלומר שחייב ק' ברכות”.

בתוספות מביאים בשם יש מפרשים רמז נאה על כך, כי בפסוק זה: "ועתה ישראל" מתחילתו עד סופו ישנן תשעים ותשע אותיות, אולם כאשר נוסף אות א' בתוך מלת מ"ה על דרך: "אל תקרי מה אלא מאה", כי אז ישנן בפסוק זה מאה אותיות, כנגד מאה ברכות שחייבים לברך בכל יום. וכן פירש רבינו בחיי (כאן):

“וידוע מה שדרשו רבותינו ז"ל מן הכתוב הזה, שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר מה ה' אלקיך שואל מעמך, ויש בפסוק זה תשעים ותשע אותיות, ועם אל"ף שתשים במלת 'מה' ישלמו למאה אותיות, ותחזור המלה 'מאה' כדי לרמוז בדרך אסמכתא, שחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות. וכן יש אסמכתא לזה מפסוק (תהלים קכח-ד) הנה כי כן יבורך גבר ירא ה', כי ירא ה' יש לו לברך מנין כי כן”. פירוש כ”י בגימטריא מאה.

מאה ברכות סגולה להצלת נפשות

חכמינו ז"ל גילו לנו כי דוד המלך היה זה שתיקן לברך מאה ברכות בכל יום, כדי להציל בכך מאה אנשים מישראל שהיו מתים בכל יום, כמו שדרשו במדרש תנחומא (פרשת קרח סימן יב) ובמדרש רבה (שם יח-כא) על הכתוב (שמואל ב כג-א):

גמרא: "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה..."
כיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו והעמידו על מאה אמה"
המגיד ממעזריטש: לפני החטא היה אדם הראשון מסוגל
מטבעו לקשר כל עניני הארציות לשם שמים
יעקב אבינו גלגול אדם הראשון היה כמו קודם החטא
בבחינת: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"
רמח"ל: תכלית מאה הברכות להמשיך מהקב"ה מאה אורות
להחיות קומת האדם שנתמעטה עד מאה אמה

השמימה", לגלות לו בכך שהוא תיקונו של אדם הראשון, שזכה להחזיר לעצמו הבחינה של אדם הראשון קודם החטא שקומתו היתה מן הארץ עד לרקיע, והיה בבחינת: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", שהיה מייחד במחשבות ראשו כל מעשיו לשם שמים. ומטעם זה שנינו בגמרא (תענית ה:): "יעקב אבינו לא מת", כי לא שלטה בו זוהמת הנחש ולא היה צריך לעכל את הזוהמה בעפר.

ועל זה הוסיף הקב"ה לומר ליעקב: "אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק", שגם הם היו בבחינה זו לייחד כל מעשיהם לשם שמים, "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך", שגם הם ילכו בדרכי אבות להיות בבחינת: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" - לייחד כל מעשיהם לשם שמים.

מאה אמה כנגד מאה ברכות

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שמיעט הקב"ה קומתו של אדם והעמידו על מאה אמה, על פי מה שכתב הרמח"ל בספרו "אדיר במרום" (דפוס ירושלים תשנ"ה דף קסח) לבאר ענין זה על פי דרכו בקודש, כי שורש קומת האדם היא מאה אמה שהן מאה כוחות, כנגד עשר מדות הכלולה באדם אשר כל אחת כלולה מעשר.

אלא שלפני חטא עץ הדעת נתפשטה קומת האדם במלוא כוחה הודה והדרה, עד שהיתה בבחינת מהלך ת"ק שנה שיש מן הארץ עד לרקיע, ועל זה אמרו: "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה". אמנם אחרי שחטא בעץ הדעת מיעט הקב"ה התפשטות קומתו והחזירה לשורשה בבחינת מאה אמה, ולכן צריך לברך לה' בכל יום מאה ברכות, כדי להמשיך חיות מהקב"ה לקומת האדם הכלולה ממאה כוחות בבחינת מאה אמה, והנה מעט מלשון קדשו:

"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"

מכל זה נשכיל להבין החובה הגדולה המוטלת עלינו זרע עם קודש, צאצאיו של אדם הראשון שכולנו היינו כלולים בו בעת החטא לתקן ענין זה, על ידי שנתגבר על זוהמת הנחש הוא היצר השורר בקרבנו, המפתה אותנו לרדוף אחרי הארציות בשביל תאוות לבנו, אלא נייחד את כל מעשינו בארץ לשם שמים, כמו ששנינו במשנה (אבות פ"ב מ"ב): "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

ועל ידי יחוד זה נחשב כאילו החזרנו את המצב לקדמותו לפני חטא עץ הדעת, בהיותנו מגדילים את קומתנו מן הארץ עד לשמים, לייחד את כל עניני הארציות לשם שמים. וזהו ביאור הענין המבואר בספרי חסידות לבאר דברי התיקוני זוהר (תיקון יג טז), כי בחינת צדיק היא: "דאחיד בשמיא וארעא", על שם שהוא מייחד כל עניני ארציות לשם שמים.

יומתק לבאר בזה מה שהראה הקב"ה ליעקב אבינו בחלום הלילה (בראשית כח-יב): "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך".

נקדים מה שמבואר ב"שער הפסוקים" לרבינו האריז"ל (פרשת ויגש), כי יעקב אבינו היה גלגולו ותיקונו של אדם הראשון, ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת בראשית לה:): "דהא יעקב דוגמא דאדם הראשון הוה, דיעקב שופריה דאדם הראשון הוה". ועל זה רמזו חז"ל באומרם (ב"מ פד): "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון".

מעתה יש לומר כי זהו הענין שהראה הקב"ה ליעקב: "והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע

שום פגם, עד שהיה מוכן מטבעו לקשר כל עניני ארציות בלתי לה' לבדו, והרי זה כאילו מוצב בשתי גליו על הארץ לעסוק בעניני ארציות, וראשו מגיע השמימה לייחד במחשבה שבראשו כל עניני ארציות לשם שמים, כלשון המשנה (אבות פ"ב מ"ב): "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". ובכך קישר בקומתו בין שני הקצוות שמים וארץ.

אולם אחרי שחטא בעצת הנחש הקדמוני ואכל מעץ הדעת נתמעטה קומתו, כי גופו ונפשו נפגמו מאד מזוהמת הנחש, כמבואר בגמרא (יבמות קג): שהכניס הנחש את זוהמתו באדם וחוה ובכל הדורות. וזהו הענין שנכנס בו יצר הרע אחרי החטא, כמו שפירש רש"י (בראשית ב-כה): "אף על פי שנתנה בו דעה לקרות לו שמות, לא נתן בו יצר הרע עד אכלו מן העץ, ונכנס בו יצר הרע וידע מה בין טוב לרע".

ומטעם זה נגזרה מיתה אחרי החטא עליו ועל כל הנבראים, כמו שכתוב (בראשית ב-יז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות", כדי שעל ידי קבורת הגוף באדמה תתעכל זוהמת הנחש בעפר שהוא לחמו של הנחש, כמו שכתוב (ישעיה סה-כה): "ונחש עפר לחמו". כמבואר ב"טעמי המצות" לרבינו האריז"ל (פרשת ויחי מצות קבורה): "סוד קבורת מת... צריך שיכוונו הקוברים, שתתעכל כל אותה הזוהמת שנתערבה בנפשו בחטא אדם הראשון, שתתעכל בקרקע וישאר נקי".

ומקור הדבר בזוהר הקדוש במדרש הנעלם (פרשת וירא קטז): "הקב"ה מעייל האי גופא תחות ארעא, עד דמתרקב כוליה ונפיק מניה כל זוהמא בישא, ואשתאר ההוא תרווד רקב ואתבני גופא מניה, ועד כען ההוא גופא לא שלים". פירושו: "הקב"ה מכניס את הגוף תחת הארץ, עד שנוקב כולו ויוצאת ממנו כל זוהמה רעה, ונשאר אותו כף מלא רקב ונבנה הגוף ממנו, ועד עתה לא היה הגוף שלם".

הנה כי כן זהו הענין שנתמעטה קומתו של אדם הראשון אחרי החטא, ששוב לא היתה מן הארץ עד לרקיע לייחד מטבעו כל עניני הארציות לשם שמים, אלא נתמעטה קומתו שהוא עלול ח"ו ליפול ברשת הנחש הוא היצר, להשתמש בכל עניני העולם הזה כדי למלא את תאוות לבו, בלי שראשו יגיע השמימה לייחד במחשבתו כל מעשיו לשם שמים. וזהו ביאור דברי הזוהר הקדוש הנ"ל (פרשת בראשית נג:): "בההיא שעתא אתגרע זקיפו וקומה דאדם מאה אמינן וכדין אתעביד פרוודא" - שנפרד מדביקותו הגדולה לייחד כל מעשיו לשם שמים.

לדבר לך בלשון את"ה, הוא כה"ן לעולם, היינו מפני כי לעולם חסדו עד כאן לשונם.

ביאור זה מקורו מדברי רבו המגיד הקדוש הרבי ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע, כמו שהביא ה"עבודת ישראל" עצמו (פרשת ואתחנן ד"ה אתה החלות):

"שמעתי בשם אדומ"ו הרב הקדוש מוהד"ב זצ"ל, מה שאמרו בזוהר הקדוש (פרשת עקב רעא:): אתה תמן גחין רישא [פירוש בשמונה עשרה במילת 'אתה' מרכין ראשו], רצונו לומר שזה הוא מחסדו יתברך, כי מלת את"ה מורה על חסד כמו (תהלים קי-ד) אתה כהן לעולם, שיהא באפשרי וכח האנושי לעמוד לפניו יתברך, ולדבר אתו לנוכח כמדבר אל רעהו, כמו בנוסח כל הברכות ברוך אתה, והוא מרוב ענוותנותו והארתו המשתלשל אל האדם להאיר אל עבר פניו".

הנה כי כן מטעם זה תיקנו חכמינו ז"ל לברך כל יום מאה ברכות, שבכל ברכה אנו אומרים: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם" - "אתה" דייקא בלשון נוכח כמדבר כביכול איש לרעהו, כדי ללמדנו שתכלית מאה הברכות היא, לקשר את מאה כוחות האדם עם הקב"ה בקשר אמיץ בל ימוט, ועל ידי זה אנו ממשיכים חיות למאה כוחות האדם מהקב"ה שורש החיים.

דוד המלך גלגול אדם הראשון תיקן מאה ברכות

מעתה יאירו עינינו להבין מאמר המדרש שהביא ה"טור" הנ"ל: "דוד המלך עליו השלום תיקן מאה ברכות, דכתיב הוקם על - ע"ל בגימטריא מאה הוו, כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה, עד שחקר והבין ברוח הקודש ותיקן להם לישראל מאה ברכות".

הביאור בזה, כי דוד המלך חקר וזכה להשיג ברוח הקודש, כי הסיבה שמתו מאה אנשים בכל יום היא משום שלא היו דבוקים בה' שורש החיים, וביקש הקב"ה להזכיר לישראל שהם צריכים לקשר כל מאה כוחותיהם עם הקב"ה שורש החיים, לכן תיקן דוד לברך לה' מאה ברכות בכל יום כדי להחזיר קשר זה עם הקב"ה, ובזכות זה זכו שוב להמשיך חיות בבחינת: "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום".

ויש להוסיף רעיון נכבד לבאר מדוע תיקן דוקא דוד המלך מאה ברכות, על פי הידוע כי דוד המלך הוא גלגול אדם הראשון שמסר לדוד ע' שנה משנותיו, כמבואר במדרש (במדב"ר יד יב): "ע' שנה שחיסר אדם משנותיו ונתן לדוד

דוד המלך גלגול אדם הראשון תיקן מאה ברכות בכל יום, לתקן אדם הראשון שנתמעטה קומתו עד מאה אמה

חתם סופר: בימי דוד מתו מאה אנשים בכל יום, על שלא תבעו בנין בית המקדש שקומתו היתה מאה אמה

קומת בית המקדש היתה מאה אמה, כדי שיעלו ישראל לרגל ויקדשו שם את מאה כוחות האדם לה'

ישמח משה: תכלית מאה הברכות היא להכניע מאה כוחות הטומאה המפרידים בין אדם לבורא עולם

ולפי זה נשכיל להבין ביתר שאת הטעם שנגזרה עליו מיתה, כי הדביקות בה' היא שורש החיים ככתוב (דברים ד-ד): "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום". אולם כאשר נפרדים מהקב"ה שורש החיים שורה ח"ו המיתה היפך החיים, ולכן על ידי שנתמעטה קומתו ולא היה מקשר כל עניני הארציות לשם שמים נגזרה עליו מיתה, אשר יש בזה גם כן התועלת לעכל את זוהמת הנחש שבקרבנו שגרמה לפירוד זה בין אדם להקב"ה.

לכן הקדים הקב"ה רפואה למכה למעט קומתו עד למאה אמה, להזכיר לנו בכך שאנו צריכים לברך לה' מאה ברכות בכל יום, להודות לו על כל מאה כוחות הכלולים בקומת האדם בגשמיות וברוחניות, ועל ידי זה אנו מקשרים את כל מאה הכוחות עם הקב"ה שורש החיים, ובזכות זה אנו ממשיכים ממנו יתברך מאה צינורות של חיים לקומת האדם, ובכך אנו מתקנים את חטא אדם הראשון להחזיר המצב לקדמותו, להגדיל קומתו מן הארץ עד לשמים - לייחד ולקשר כל עניני הארציות לשם שמים.

מאה ברכות -

מאה פעמים "ברוך אתה"

ויש להוסיף תבלין לבאר ענין זה ביתר שאת, על פי מה שכתב המגיד הקדוש מקוזניץ זי"ע ב"עבודת ישראל" (פרשת לך לך ד"ה ומלכי צדק):

"הקדמה מרבתינו נשמתם עדן שפירשו פסוק בתהלים קפ"ט ק"י (פסוק ד) אתה כהן לעולם. פירוש דהנה אנחנו קרוצי חומר מלאי חטא ועון, ואף על פי כן אנו זוכים לדבר ולהתחנן לפני מלך הכבוד הוא היוצר כל דלית מחשבה תפיסא ביה, וגם אנו קוראין אותו בלשון 'אתה' כאשר ידבר איש אל הניצב לעומתו, זהו בוודאי חסד גדול ופלא מרחמי השי"ת המרחם על בריותיו, וידוע כי ענין החסד מכונה תמיד בשם כהן איש חסד, וזה פירוש את"ה, מה שאנו זוכים

"ואומר לך שסוד הק' ברכאן הוא סוד המאה ברכות שחייבין אנו לברך בכל יום, והוא סוד (תהלים סח-כ) ברוך אדני יום יום יעמס לנו, שאמרו (ברכות מ.) בכל יום ויום תן לו מעין ברכתיו... וסוד הענין, הנה רז"ל אמרו כי אדם הראשון מן הארץ ועד הרקיע היה, וכיון שחטא הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו והעמידו על מאה אמה וכו'.

וסוד הענין הוא, כי באמת קומת אדם מצד עצמו הוא מאה אמה בסוד עשר ספירות [כל אחת כלולה מעשר], אלא שבהתפשטה בהתפשטות פרטי אז נעשה מהלך ת"ק שנה... והנה בתחילה נברא אדם הראשון אך בסוד הפרטיות ששורשו הוא מאה אמה, והיה מתפשט והולך בסוד פרטיות עד מהלך ת"ק שנה, שהוא שיעור מן הארץ ועד לרקיע, וכיון שסרח אז העמידו דוקא מה שהיה מתפשט בפרטות גדול, העמידו על שורשו שהוא מאה אמה לכד, וזהו בסוד כ"ף היד, והוא סוד (תהלים קלט-ה) ותשת עלי כפכה, דוקא כ"ף...

ונמצינו למדים שסוד הגוף בכל חלקיו אינו שרשו פחות ממאה מדרגות, שהם אלה המאה אמה הנשארים... והנה בכל יום הקב"ה מחזיק בחינת הגוף הזה בסוד ק' אורות אלה, וכנגד זה צריך לתת לו מעין ברכתיו מאה ברכות. והנה תדע שהימים נגזרים על האדם לחיות בהם, ובכל יום צריך שיאירו כל המאה האלה, וזהו, ברוך אדני יום יום יעמס לנו".

מאה ברכות לקשר מאה כוחות האדם להקב"ה

ונראה לבאר ענין זה בדרך עבודה שוה לכל נפש, לפי מה שלמדנו מתורתו של המגיד ממעזריטש זי"ע, כי מה שקומת האדם היתה בתחילה מן הארץ עד לרקיע, הכוונה בזה שמגודל קדושת גופו היה מסוגל לקשר בין שני הקצוות שמים וארץ, על ידי שהיה מייחד כל עניני הארציות לשם שמים, אלא שאחרי החטא נתמעטה קומתו שקשה לו מטבעו לייחד עניני שמים וארץ.

מאה ברכות להכניע מאה כוחות הטומאה

יומתק לצרף בזה עוד רעיון קדוש מחבירו של ה"חתם סופר" הגאון הקדוש בעל "ישמח משה" (פרשתנו ד"ה ועתה ישראל), אשר דיבר בקדשו לבאר הטעם שצריך לברך מאה ברכות בכל יום, על פי המבואר בספרים הקדושים ומקור הדבר בשל"ה הקדוש (פרשת חיי שרה), כי בשמו של היצר סמא"ל ב' אותיות ס"ם הן מצד הטומאה וב' אותיות א"ל הן מצד הקדושה.

לפי זה מגלה לנו ה"ישמח משה", כי מצד ב' אותיות ס"מ שעולה בגימטריא מאה, יש ליצר הרע מאה כוחות הטומאה המפרידים ומבדילים בין איש ישראל להקב"ה, על כן תיקן דוד המלך לברך לה' בכל יום מאה ברכות כדי לבטל בהן מאה כוחות טומאה הללו, ושוב לא יהיו כוחות אלו מסך המבדיל בינינו לבין אלקינו עכדה"ק.

לפי דברינו יש לבאר הכוונה בזה, כי הנחש הקדמוני הוא הס"מ שהחטיא את אדם הראשון בעץ הדעת, כמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק יג): "והיה סמאל השר הגדול שבשמים... לקח את הכת שלו וירד וראה כל הבריות שברא הקב"ה, ולא מצא חכם להרע כנחש שנאמר (בראשית ג-א) והנחש היה ערום, והיה דמותו כמין גמל ועלה ורכב עליו". נמצא שהס"מ גרם לכך שימעט הקב"ה קומת אדם הראשון.

והנה הקב"ה בעל הרחמים מיעט קומתו עד מאה אמה, כדי ללמדו בכך שהוא צריך לקדש את כל מאה כוחותיו להקב"ה, לכן משתמש הס"מ במאה כוחות הטומאה שיש לו מצד ב' אותיות ס"מ, להפריד את האדם שלא יוכל להתקשר עם הקב"ה במאה כוחותיו, על כן תיקן דוד המלך גלגול אדם הראשון לברך מאה ברכות בכל יום כדי להכניע בהם מאה כוחות הטומאה של הס"מ, ועל ידי זה נוכל להתקשר עם הקב"ה בקשר אמיץ בל ימוט, ובזכות זה נזכה לראות בבנין הבית המקדש השלישי, אשר שם נוכל לעלות ולהתקדש בכל קומת הקדושה במהרה בימינו אמן.

הנה כי כן מטעם זה מתו מאה אנשים כל יום על שלא תבעו בנין בית המקדש שהיה גבוה מאה אמה, עד שבא דוד ותיקן לברך מאה ברכות כנגד מאה אמות שהיו בבית המקדש, ובלשון קדשו: "דלכן היה המגיפה בימי דוד ומתו מאה איש בכל יום, על שלא התאמצו על בנין בית המקדש, ותיקן דוד מאה ברכות, והוא מכוון כנגד מאה אמה קומת בית המקדש".

קומת בית המקדש מאה אמה לקדש מאה כוחות האדם

כעבדא קמיה מאריה אחיזנא בשולי גלימתו של ה"חתם סופר" להוסיף תבלין לדברי קדשו, מדוע חשוב כל כך המספר של קומת בית המקדש מאה אמה, עד שמתו מאה אנשים כל יום על שלא תבעו את בנין הבית המקדש. אך לפי האמור יש לבאר הענין, לפי מה שנתבאר הטעם שמיעט הקב"ה קומת אדם הראשון עד מאה אמה, כדי שישכיל להבין שהוא צריך להתקדש במאה כוחות אלו לקשרם אל הקב"ה, אולם הלא מקרא מלא דיבר הכתוב (בראשית ח-כא): "כי יצר לב האדם רע מנעוריו".

לכן צוה הקב"ה לבנות בית המקדש שישרה שם את שכינתו ככתוב (שמות כה-ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". והתכלית היא שיבואו ישראל להתקדש במקום קדוש זה, ולכן נצטוו לעלות לרגל שלש פעמים בשנה לראות את פני ה' בבית המקדש, וכן החוטא היה צריך להביא את קרבנותיו לה' בבית המקדש, כל זה כדי שיתקדשו בקדושת בית המקדש.

הנה כי כן מטעם זה היתה קומת בית המקדש מאה אמה כנגד קומת אדם הראשון, כדי שיקדש האדם שם את כל מאה כוחותיו בקדושת בית המקדש. לכן כאשר לא תבעו את בנין בית המקדש להתקדש שם מאה כוחותיהם, נענשו שמתו מאה אנשים בכל יום, עד שבא דוד המלך ותיקן לברך מאה ברכות בכל יום, כדי לקדש על ידיהן כל מאה כוחות האדם, וכנגד מאה אמות בקומת בית המקדש שתכליתן גם כן לקדש את האדם.

בן ישי". לפי זה יש לומר כי היות שעל ידי חטא אדם הראשון נתמעטה קומתו שהיתה מן הארץ עד לרקיע עד למאה אמה, לכן בא דוד המלך גלגול אדם הראשון ותיקן לברך מאה ברכות בכל יום, כדי שנתקשר על ידיהן בכל מאה כוחותינו להקב"ה שורש החיים.

וזהו שאמר דוד המלך גלגול אדם הראשון להקב"ה (תהלים קלט-ה): "אחור וקדם צרתני", ופירש רש"י (חגיגה יב): "שתי פעמים יצרתני, תחלה גבוה ולבסוף שפל". ומפרש עד כמה נתמעטה קומתו, "ותשת עלי כפכה" - הנחת כביכול עלי את כ"ף ירך למעט קומתי עד מאה אמה כמספר כ"ף, כדי שאברך לה' מאה ברכות על כל צרכי היום יום, ובכך אזכור תמיד: "ותשת עלי כפכה", שכל מה שאני מקבל בעולם הזה הוא מכף ידו של הקב"ה.

קומת בית המקדש מאה אמה כנגד מאה ברכות

נפלא לצרף בזה חידוש נורא מרבם של ישראל מרן ה"חתם סופר" ב"תורת משה השלם" (מגילת אסתר דף קעו. ד"ה להשמיד להרוג), אשר ביאר בדברי קדשו הטעם שמתו בימי דוד כל יום מאה אנשים מישראל, עד שבא דוד ותיקן לברך מאה ברכות בכל יום, על פי המבואר במדרש (ילקוט שמעוני שמואל ב כד-יח רמז קסה ד"ה ויבא דוד אל גד):

"כל אותם אוכלוסין שנפלו [בימי דוד] על ידי שלא תבעו את בנין בית המקדש, והלא דברים קל וחומר, ומה אלו שלא ראו את בית המקדש כך [שהרי בימי דוד עדיין לא נבנה בית המקדש], אנו על אחת כמה וכמה, לכך התקינו נביאים הראשונים שיהיו ישראל מתפללין בכל יום שלשה פעמים אנה השב שכינתך לציון".

ומפרש ה"חתם סופר" מה שאומר המדרש: "כל אותם אוכלוסין שנפלו על ידי שלא תבעו את בנין בית המקדש", הכוונה בזה על מאה אנשים שמתו בכל יום בימי דוד. והנה בית המקדש היה גבוה מאה אמה כמבואר ברש"י (פסחים כו. ד"ה רבא אמר): "ההיכל גובהו מאה אמה, וצילו הולך למרחוק מאד ברחוב שלפני הר הבית". ומקור הדבר במשנה (מדות פ"ד מ"ו): "וההיכל מאה על מאה ברום מאה".

לרפואה שלימה של הגאון רבי שלום חיים בן עליזה שליט"א נדבת דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com